

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระสงฆ์ในอดีตมีบทบาทสูงต่อสังคมไทย ทั้งนี้ก็ต่างฝ่ายต่างก็มีความเกื้อกูลกันและกัน เพราะว่าพระสงฆ์นั้นทำหน้าที่อบรมสั่งสอนหลักพุทธธรรมให้แก่ ประชาชน รวมทั้งการช่วยเหลือ สงเคราะห์ประชาชนในด้านต่าง ๆ ส่วนพุทธศาสนิกชนนั้นก็ให้การอุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วยจตุปัจจัย เมื่อพระสงฆ์ได้รับการอุปถัมภ์แล้วต่างก็ตระหนักว่า พระสงฆ์เป็นคนของประชาชน จึงต้องมีภาระ หน้าที่ จะต้องตอบแทนพุทธศาสนิกชน ดังที่ คุณ โทษันท์ (2545 : 89) กล่าวว่า สังคมไทยเป็นสังคม ที่มีพุทธศาสนาช่วยกล่อมเกลตาปลูกฝังโน้มน้าวจิตใจ และสร้างสำนึกทางศีลธรรมโดยมีวัด และ พระสงฆ์เป็นกลไกสำคัญ ในการอบรมสมาชิกของสังคมให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ท้องถิ่น และประเทศชาติ เพื่อให้มีหลักธรรมที่จะช่วยกล่อมเกลตา และควบคุมสังคม ซึ่งมีมากมาย ตัวอย่าง ของหลักธรรมที่ช่วยกล่อมเกลตาสังคมคือ ธรรม โลกบาล 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 ศีล 5 ธรรม 5 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ทิฏฐิธัมมิกัตถะ 4 พลธรรม 5 ทิศ 6 สาราณียธรรม 6 เป็นต้น อันเป็น สิ่งช่วยส่งเสริมให้สังคมมีระเบียบและมีค่านิยมว่าด้วยเมตตากรุณาต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก สังคมไทย ยังเป็นสังคมที่มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาได้ช่วยหล่อหลอมให้ความเชื่อและความยึดถือปรัชญา ในการดำเนินชีวิตแบบเดียวกัน เท่ากับเป็นการสร้างความสามัคคีและเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคม และพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาก็มีส่วนในการสร้างหรือเน้นจิตสำนึกความเป็นพวกเดียวกัน พระสงฆ์นอกจากจะเป็นศูนย์รวมจิตใจ ของพุทธศาสนิกชนแล้ว พระสงฆ์ยังมีบทบาทอย่างยิ่งต่อ สังคม คือ เป็นครูสอน เป็นหมอรักษาโรค เป็นจิตแพทย์ เป็นผู้ไกล่เกลี่ยคดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อ สังคม นับได้ว่าพระสงฆ์นั้นมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทยสังคม กล่าวคือ พระสงฆ์เป็นที่พึ่งบวร สอนธรรม นำปฏิบัติ ช่วยพัฒนา ปรีกษาคดี มีส่วนช่วยสังคมในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก

แต่ในปัจจุบันมีโครงการหนึ่งชื่อว่า โครงการพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ซึ่งเป็น โครงการที่จัดขึ้นมาเพื่อสร้างบทบาทให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมทางด้าน ศีลธรรม เพราะศีลธรรมได้หลุดหายไปจากหลักสูตรการเรียนการสอน และส่งผลให้นักเรียนนั้น ขาดทั้งคุณธรรมและจริยธรรมจนทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจนั้นถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่ทำให้ เกิดปัญหาแก่ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะวัยรุ่นที่อยู่ในสถานศึกษาถือว่าเป็นเยาวชนที่สำคัญของชาติ จะต้องรีบดำเนินการแก้ไขอย่าง เร่งด่วน ดังที่ พระมหาสิทธิจิต รัตนรสี (2549 : 39-40) กล่าวไว้ว่า เยาวชนในยุคปฏิรูปการศึกษานี้มีพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงไม่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์

ทางสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะเกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมพื้นฐาน คือสถาบันครอบครัว ในสังคมไทย เพราะ ไม่มีคุณธรรมเป็นตัวตั้ง ไปยึดเอาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นตัวตั้งจึงทำให้จิตใจของเยาวชนไม่เจริญไปตามความทันสมัยในด้านต่างๆ แต่ถ้านักเรียนจะเป็นผู้พัฒนาประเทศชาติ ให้ดำรงอยู่ได้ และสามารถดำรงตนเองให้อยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขได้นั้นสิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ ต้องยึดคุณธรรมเป็นที่ตั้งและถือปฏิบัติ ดังนั้น จึงทำให้กรมการศาสนาได้เริ่มจัดโครงการ “ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา” แต่ก็ดำเนินโครงการไม่ต่อเนื่องเพราะสืบมาจากขาดงบประมาณในการดำเนินการ แต่หลังจากที่มีเสียงสะท้อนว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในสังคมไปสนใจแต่เรื่องวัตถุ มีการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุจนกลายเป็นโรคขาดคุณธรรมจริยธรรมขาดหลักธรรมที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ปัญหาจึงเป็นปัญหาระดับชาติที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจของเยาวชนนี้จะต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องแก้ไขเพราะหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจะสอนให้คนเป็นคนดีมีคุณธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ ด้วยการประพฤติธรรม เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกัน ได้อย่างเป็นสุขมีธรรมะเป็นที่พึ่งของชีวิต แก่นสารของพระพุทธศาสนาอยู่ที่แก่นสารของชีวิตมนุษย์ (โชคชัย ชยวัช, 2546 : 77-80)

การดำเนินงาน โครงการครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาภายใต้โครงการที่จะเสริมสร้างคุณธรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนของชาติโดยมี วัตถุประสงค์หลัก คือ ความมุ่งหวังเพื่อที่จะให้เป็น โครงการที่จะสร้างคุณประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อสังคมไทย โดยต้องการให้โครงการครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษานี้ให้เข้าไปมีส่วนร่วมผลักดันสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง วัด บ้าน สถานศึกษา โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นผู้สามารถที่จะนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นแก่ เด็ก เยาวชน นักเรียน นิสิต และนักศึกษาของประเทศชาติ อันเป็นการได้รับประโยชน์สูงสุด คือ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรม และจริยธรรมจาก พระภิกษุสงฆ์ โดยตรง แต่ครูพระสอนศีลธรรมนั้นเป็นโครงการใหม่ที่กระทรวงวัฒนธรรมจัดทำโครงการขึ้น ซึ่งครูพระที่ทำการสอนเพื่อถ่ายทอดคุณธรรมให้แก่เด็กนักเรียนนั้น ยังมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเนื้อหาหลักสูตรที่ใช้อุปกรณ์ในการสอน เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การถ่ายทอดคุณธรรม และพัฒนาจิตใจเยาวชนของครูพระ ไม่มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลนานับประการดังที่ยกมา กล่าวแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยเป็นสังคมแบบพุทธที่เน้นด้านจิตใจ อีกทั้งได้กล่าวถึงสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่เป็นสังคมวัตถุนิยม จนก่อให้เกิดปัญหาอันไม่พึงประสงค์มากมาย เมื่อพิจารณาถึงแนวทางแก้ปัญหาหรืออย่างน้อยก็เป็นการบรรเทาปัญหาดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐและคณะสงฆ์เห็นว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาทด้วยการเข้าไปสอนศีลธรรม

ในสถาน ศึกษาจึงสนับสนุนพระธรรมวิทยากร คือ พระนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาจำนวนหนึ่งซึ่งกรมการศาสนาได้สนับสนุนอยู่ก่อนแล้ว และเพื่อให้ การสอนศีลธรรม ได้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นในปีงบประมาณ 2548 รัฐจึงอนุมัติ โครงการครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษารวมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม ได้รับงบประมาณ จากรัฐบาล จำนวน 57,964,000 บาท (กรมการศาสนา. 2548 : 25)

ผู้วิจัยซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นครูพระสอนศีลธรรมในสถาน ศึกษา และครูพระมีจำนวนมาก ซึ่งเป็นผู้ที่จะนำพาคุณธรรม และจริยธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของ เด็ก เยาวชน ที่เป็นกำลังสำคัญของชาติที่ดีในอนาคต ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความ พึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1 เพื่อที่จะนำข้อมูลครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดมหาสารคาม ในส่วนที่บกพร่อง นำไปแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา และส่วนที่ดีของครูพระสอนศีลธรรม นำไปเป็นแรงจูงใจให้ครูพระ สอนศีลธรรมได้ทำหน้าที่ของครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 แยกตามเพศชายและหญิง
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 แยกตามสถานภาพ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 แยกตามขนาดสถานศึกษา
4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
5. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรม ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

สมมุติฐานการวิจัย

ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรม ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการดำเนินงานดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนและครูสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2550 ทุกอำเภอ โดยมีสถานศึกษาใน 7 อำเภอ จำนวนสถานศึกษา 133 โรงเรียน แยกเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ สถานศึกษาขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดเล็ก นักเรียน 5,085 คน ครูผู้สอน 412 คน

2. กลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนแล้วกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.W. Morgen. 1970 ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 40) จากสถานศึกษาทุกอำเภอ โดยสุ่มจากขนาดสถานศึกษา อำเภอละ 3 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 ครูผู้สอนจำนวน 74 คน ตามขนาดของสถานศึกษา ดังนี้

2.1.1 ครูผู้สอน จากสถานศึกษาขนาดใหญ่ 32 คน

2.1.2 ครูผู้สอน จากสถานศึกษาขนาดกลาง 24 คน

2.1.3 ครูผู้สอน จากสถานศึกษาขนาดเล็ก 18 คน

2.2 นักเรียนจำนวน 847 คน ตามขนาดสถานศึกษา ดังนี้

2.2.1 นักเรียน จากสถานศึกษาขนาดใหญ่ 568 คน

2.2.2 นักเรียน จากสถานศึกษาขนาดกลาง 219 คน

2.2.3 นักเรียน จากสถานศึกษาขนาดเล็ก 60 คน

2.3 ตัวแปรที่จะศึกษา ประกอบด้วย

2.3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

1) เพศ

1.1) ชาย

1.2) หญิง

2) สถานภาพ

2.1) ครูผู้สอน

2.2) นักเรียน

3) ขนาดสถานศึกษา

- 3.1) สถานศึกษาขนาดใหญ่
- 3.2) สถานศึกษาขนาดกลาง
- 3.3) สถานศึกษาขนาดเล็ก

2.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (วินัย นาราภิรมย์ และคณะ. 2549 : 56) ตามด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน
- 2) ด้านสื่อการเรียนการสอน
- 3) ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม
- 4) ด้านคุณสมบัติของครูพระ
- 5) ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู
- 6) ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ
- 7) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ระยะเวลาที่ศึกษาวิจัย ปีการศึกษา 2550

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก รัก ชอบ ยินดี เต็มใจ หรือมีเจตคติที่ดีของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพึงพอใจ จะเกิดขึ้นเมื่อได้รับผลตอบแทนสนองความต้องการ ทั้งด้านวัตถุ และด้านจิตใจ ความพึงพอใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนะของบุคคลอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและสิ่งจูงใจ ซึ่งจะปรากฏออกมาทางพฤติกรรมโดยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของครูพระ รวม 7 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูพระ
- 1.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน หมายถึง ความพึงพอใจสื่อการเรียนการสอนที่ครูพระใช้
- 1.3 ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรม และวัฒนธรรม หมายถึง พัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนที่เรียนกับครูพระ
- 1.4 ด้านคุณสมบัติของครูพระ หมายถึง คุณสมบัติตามที่กระทรวงวัฒนธรรมกำหนด

1.5 ด้านบุคลิกภาพความเป็นครูและจรรยาบรรณในวิชาชีพครู หมายถึง บุคลิกภาพของครูพระ และความมีจรรยาบรรณในวิชาชีพครูของครูพระ

1.6 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ หมายถึง ความรู้ความสามารถของครูพระในทางวิชาการ

1.7 ด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการวัดผลและประเมินผลของนักเรียนในรายวิชาที่ครูพระสอน

2. ครูพระ หมายถึง ครูพระในโครงการของกรมการศาสนา

3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนประถมศึกษา (ป.3-ป.6) และนักเรียนมัธยมศึกษา (ม.1-ม.6) ในชั้นเรียนที่สอน โดยครูพระ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

4. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่ครูพระรับนิมนต์เข้าไปสอน และรับรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูพระและคอยให้คำแนะนำกับครูพระ สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

5. คุณภาพการสอน หมายถึง ความพึงพอใจด้านคุณภาพการสอนของครูพระตามความคิดเห็นของครูและนักเรียนในสถานศึกษา โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถในการสอน

6. ขนาดสถานศึกษา หมายถึง ขนาดของสถานศึกษาหรือสถานศึกษาตามมติ ก.ค. ครั้งที่ 7/2538 (พงษ์สิน พลเรือง. 2547 : 7) 3 ขนาด คือ

6.1 สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

6.2 สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 121-300 คน

6.3 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

7. ช่วงชั้นที่ 1-2,3-4 หมายถึง ระดับการศึกษาเฉพาะสถานศึกษาในโครงการครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ที่เปิดสอน ในระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6) และมัธยมศึกษา (ม.1- ม.6)

8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามสังกัด ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอเชียงยืน อำเภอบรบือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อสนับสนุนในการปรับปรุงการเรียนการสอน ของครูพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพ และให้ครูและนักเรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา และยกระดับความพึงพอใจสูงสุดให้กับครูและนักเรียนเป็นการส่งเสริมเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรมเป็นคนดีของสังคมสืบไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY